

ÜLESANNE 1. (15 punkti)

A. Kõigis järgnevatel baskikeelsetes lausetes on kasutatud **instrumentaali**, üht baski standardkeele 15 käändest. Instrumentaali **tunnused**: indef -z, ainsus -az, mitmus -ez. Instrumentaali **tähendused** (ülesandes ei esinenud kõik võimalused):

Eskuz egin behar dut.	Pean (selle) käsitsi tegema	VAHEND, VIIS
Poltsa harriez beteta zegoen.	Kott oli kive täis.	MATERJAL
Ez dakit ezer bere liburuez.	Ma ei tea tema raamatutest midagi.	ASJAOLU, PÕHJUS
Arazoaren iturriaz ohartu ginen.	Saime aru probleemi põhjusest.	ASJAOLU, PÕHJUS
Bere Estoniarako bidaiaz hitz egin digu.	Ta rääkis (=tegi sõnu) meile oma reisist E-sse.	ASJAOLU, PÕHJUS
Etxea harriz egin zuten.	Nad tegid kivist maja.	MATERJAL
Oinez dabilta.	Nad kõnnivad. (=Jalgadega töötavad.)	VAHEND, VIIS
Boligrafoz idatzi dut.	Ma kirjutasin (selle) pastakaga.	VAHEND, VIIS

B. Kirjutasin (sellest) raamatust. **Liburuaz idatzi dut**

Pean (selle) maja kividest tegema. **Etxea harriez egin behar dut.**

(Autorid Ilona Tragel ja Iraide Ibarretxe)

ÜLESANNE 2. (15 punkti)

Olid antud tamilikeelsed lauseid:

1. <i>naan oot̄talukku oodureen</i>	ma jooksen hotelli (praegu)
2. <i>appaa kaapi vaanga maat̄taan</i>	isa ei osta kohvi (tulevikus)
3. <i>appaa paad̄uraan</i>	isa laulab (praegu)
4. <i>naan paaru kuḍikka maat̄teen</i>	ma ei joo piima (tulevikus)
5. <i>naayi naḍakkale</i>	koer ei kõnni (praegu)
6. <i>naan sinimaavukku naḍappeen</i>	ma kõnnin kinno (tulevikus)
7. <i>peeraasiriyar kaapi kuḍippaan</i>	professor joob kohvi (tulevikus)
8. <i>naan paad̄uveen</i>	ma laulan (tulevikus)
9. <i>peeraasiriyar naḍakkiraan</i>	professor kõnnib (praegu)
10. <i>naan oot̄talukku ooda maat̄teen</i>	ma ei jookse hotelli (tulevikus)
11. <i>puune caaru kuḍikkaadu</i>	kass ei joo mahla (tulevikus)
12. <i>aasiriyar paad̄ale</i>	õpetaja ei laula (praegu)

A. Tõlked eesti keelde

1. <i>naayi paad̄aadu</i>	koer ei laula (tulevikus)
2. <i>naan sinimaavukku oodale</i>	ma ei jookse kinno (praegu)
3. <i>naan naḍakkireen</i>	ma kõnnin (praegu)

B. Tõlked tamili keelde

1. koer ei jookse (praegu)	naayi ood̄ale
2. kass ei kõnni hotelli (tulevikus)	puune oot̄talukku naḍakkaadu
3. õpetaja joob mahla (praegu)	aasiriyar caaru kuḍikkiraan
4. ma ei laula (tulevikus)	naan paad̄a maat̄teen
5. isa ostab kassi (tulevikus)	appaa puune vaanguvaan

C. Tegusõnad jagunevad kahte rühma: ühed (grupp 1) lõppevad infinitiivis (põhivormis) *a*-ga, teised (grupp 2) *kka*-ga. Vastavalt infinitiivi lõpule valitakse kas lühem või pikem sufiks ka teistes vormides:

	olevik	tulevik
jaatus	tüvi + -r/-kkir- + isikulõpp	tüvi + -v/-pp- + isikulõpp
eitus	infinitiiv + le	(inimene) infinitiiv + maat̄t- + isikulõpp (mitte-inimene) infinitiiv + -adu

Pronoomenid ja isikulõpud

mina *naan* ...-een
ta (mees) (*avan*) ...-aan

(Autor Külli Prillop)

ÜLESANNE 3. (15 punkti)

A. Sobita iga kaktšikeli tegusõna õige eestikeelse tõlkega!

1. gojrucol	i. ta päästab meid
2. xekaxibij	k. me hirmutasime neid
3. gatqizet	b. nad näevad sind
4. gojrutzet	h. ta näeb meid
5. xatquicol	c. nad päästsid sind
6. gojbecarun	g. me läheme kalastama
7. xojrucol	e. ta päästis meid
8. xojbewer	a. me läksime magama
9. xepe	j. nad tulid
10. xpe	f. ta tuli
11. xeberutijoj	d. ta läks neid õpetama

B. Tõlgi eesti keelde

gojoc	me siseneme
xbewer	ta läks magama
gatkatzet	me näeme sind

C. Tõlgi kaktšikeli keelde

nad näevad meid	gojqizet
ta hirmutas neid	xeruxibij
ta läks kalastama	xbecarun

D. [5 punkti] Ülesandes kasutatavad tüved on järgnevad:

-col	päästma	-wer	magama
-xibij	hirmutama	-pe	tulema
-tzet	nägema	-tijoj	õpetama
-carun	kalastama	-oc	sisenema

- Aega märgivad eesliited *g-* (olevik) ja *x-* (minevik).
- Kaktšikeli keeles kasutatakse ergatiiv-absolutiivsüsteemi.
- Intransitiivsete tegusõnade struktuur on järgnev: aeg – alus– TÜVI
- Transitiivsete tegusõnade struktuur on järgnev: aeg – sihitis – alus– TÜVI
- Mõlemat tüüpi tegusõnade puhul võib lisada liite *-be-*, mis annab tähendusnüansi, mida võiks tõlkida kui 'midagi tegema minema'. Intransitiivsetel tegusõnadel asetub see vahetult tüve ette, transitiivsetel sihitist ja alust märkivate liidete vahele.
- Ülesandes kasutatavad absolutiivprefiksud (intransitiivsete tegusõnade alus ja transitiivsete tegusõnade sihitis) on järgnevad:

2sg	-at-
3sg	∅
1pl	-oj-
3pl	-e-

- Ülesandes kasutatavad ergatiivprefiksud (transitiivsete tegusõnade alus) on järgnevad:

3sg	-ru-
1pl	-ka-
3pl	-qui-

(Autor Rosina Savisaar)

ÜLESANNE 4. (15 punkti)

1. Iket kǎŋka jisət.	Mehed vihastasid (läksid vihaseks).
2. Jošŋəlem piteŋən.	Minu käed on mustad.
3. Sūmtet wönət.	Kased on suured.
4. Imi jošŋən ʔant rūwəʔŋən.	Naise käed segavad jahu (tainast).
5. Sūmät pa ʔöʔ rəpən enəmʔŋən.	Kask ja kuusk kasvavad mäel.
6. Jijŋk ʔaʔijən rūwəʔʔa.	Vett segatakse lusikaga.
7. Jošem pa uʔem kǎšijən.	Minu käsi ja pea valutab (on valusad).
8. Iki kǎŋk.	Mees on vihane.
9. Imi ʔaʔi ʔuʔits.	Naine pesi lusikat.
10. ʔöʔsəʔem kǎŋkət vösət.	Minu sõbrad olid vihased.
11. ʔaʔi piti vös.	Lusikas oli must.
12. Sūmät rəpən enəmʔ.	Kask kasvab mäel.

A. Tõlgi eesti keelde

ʔaʔi ʔant rūwəʔʔ. **Lusikas segab jahu.**

Imet kǎŋkət. **Naised on vihased.**

Jošŋən jijŋkən ʔuʔiʔŋən. **Käsi pestakse vees (veega).**

Iki ʔantjijŋk rūwəʔs. **Mees segas putru (suppi, vms jahu-vesi)**

B. Tõlgi handi keelde

Kuusk on suur. **Xöʔ wön.**

Naine vihastas (läks vihaseks). **Imi kǎŋka jis.**

Mehe käed olid suured. **Iki jošŋən wönəŋən vösəŋən.**

D. Seletus.

Nimisõna: ainsus, duaal (-ŋən), mitmus (-et). Kui sõna on *i*-tüveline, muutub *i*→*ə* (*imi, iki* → *imet, iket*), sõna sees võib toimuda lühenemine (*sūmat+et=sūmtet*).

Nimisõnale lisandub possessiivsufiks: minu -*em*

Lausetes esineb veel nimisõna duaal 1. pöörde possessiivsufiksiga, st 'minu kaks' – *ŋən + em = ŋəʔem*

Verb: preesensi tunnus -*ʔ*; imperfekti tunnus -*s*; selle järel duaali (-*əŋən*) või mitmuse tunnus (-*ət*) või passiivi tunnus -*a*.

Omadussõna ühildub nimisõnaga öeldistäite positsioonis ja saab samuti kas duaali või mitmuse tunnuse. Tüve -*i* muutub *e*-ks nagu ninisõnadeski (*piti* → *pite-*). Olevikus moodustab öeldise ainult omadussõna (*olema*-verb jääb ära nagu vene keeles), minevikus on *olema*-verb olemas ja käitub samuti nagu muud verbid.

Võib tähele panna veel mõningaid käändeid, kuigi neid ei esine selles osas, kus on vaja ise moodustada:

- *a* (vormis *kǎŋka* 'vihase suunas') – suunakääne (meie sisseütlev või alaleütlev)
- *n* (vormis *rəpən* 'mäel' ja *ʔaʔijən* 'lusikaga') – kohakääne (meie seesütlev või alalütlev), millega väljendatakse ka instrumenti (nagu soome keeles).

(Autor Renate Pajusalu)

ÜLESANNE 5. (15 punkti)

Toholabali numbrid

1	june	1
10	lajune	10
11	juluche	11
12	lajchawe	12
13	oxlajune	3 (+) 10
14	chanlajune	4 (+) 10
15	jo'lajune	5 (+) 10
16	waklajune	6 (+) 10
17	juklajune	7 (+) 10
18	waxaklajune	8 (+) 10
19	b'alunlajune	9 (+) 10
20	jun tajbe	1. 20
30	slajunil chab' winike'	10 2.-st 20-st
39	jun tajbe sok b'alunlajune	1. 20 JA 19
40	chab' winike'	2. 20
42	chab' winike' sok chab'e	2. 20 JA 2
45	chab' winike' sok jo'e	2. 20 JA 5
50	slajunil ox winike'	10 3.-st 20-st
69	ox winike' sok b'alune	3. 20 JA 9
70	slajunil chan winike'	10 4.-st 20-st
74	ox winike' sok chanlajune	3. 20 JA 14
100	jo' winike'	5. 20
276	oxlajun winike' sok waklajune	13. 20 JA 16
400	jun xa'ne	1. 400
500	sjo' winike' chab' xa'ne	5. 20 2.-st 400-st
1000	slajunil winike' ox xa'ne	10. 20 3.-st 400-st
1500	sjo'lajunil winike' chan xa'ne	15. 20 4.-st 400-st
2000	jo' xa'ne	5. 400

(Autor Anni Oja)